

СТАНОВИЩЕ

относно присъждане на ОНС „доктор“ :

Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки;

Професионално направление: 2.1. Филология

(„Българска литература“);

дисертационен труд: „Паисий в научното и популярното съзнание”,

докторант Елисавета Веселинова Стойчева,

с научен ръководител доц.д-р Елена Тачева

Вносител – доц.д-р Елена Тачева

ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград

I. Данни за законосъобразността на процедурата.

Елисавета Веселинова Стойчева е редовен докторант в Катедрата по литература към Филологически факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски”. На заседание в разширен състав, проведено на 5 май 2016 година, в Катедрата е обсъден трудът на Стойчева „Паисий в научното и популярното съзнание”. Членовете на Катедрата единодушно вземат решение дисертационният труд да бъде придвижен към външна защита. От приложената документация става ясно, че са спазени изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България, Правилника за приложението му, както и Правилника условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности във ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград. Катедреният съвет предлага членове на научното жури и определя сроковете за разгръщане на процедурата.

II. Данни за кандидата.

Елисавета Веселинова Стойчева е завършила магистърска степен по икономика и бакалавърска по специалността „Педагогика на обучението по български език и чужд език. Български и английски език” към

Филологически факултет на Югозападен университет «Неофит Рилски». След спечелен конкурс, през 2011 тя става редовен докторант по Българска литература (Възрожденска литература) в катедра „Литература” при Филологически факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”. Като редовен докторант са ѝ възлагани семинарни занятия по Възрожденска литература, Балкански литератури и Стара българска литература. Академичната ѝ активност е впечатляваща - тя включва участие в двадесет и пет научни форума и осемнадесет публикации по темата на дисертацията, сред които две на руски и една на английски език.

За професионалното израстване на Стойчева от особено значение е участието ѝ в два национални проекта, инициирани от Югозападен университет - „Четвърт хилядолетие „История славянобългарска” , и от Пловдивски университет - Пътуващ семинар „По стъпките на Паисий”. В рамките на техните програми Елисавета Стойчева има възможността да контактува пряко с някои от най-изтъкнатите паисиеведи на нашето време, каквито са проф. Надежда Драгова, проф. Даринка Караджова и доц. Мила Кръстева.

III. Описание на дисертационния труд.

Дисертационният труд е в обем от 216 стандартни страници. Той включва увод, две глави, заключение, приложения и списък с използваната литература. Авторефератът съдържа 23 страници и коректно представя основните тези, направените изводи и приносите на дисертационния труд.

IV. Дисертационни тези и научни приноси

Дисертационният труд е замислен и осъществен под знака на юбилейните за Паисий събития от 2012 година – четвърт хилядолетие от създаването на „История славянобългарска”, 50 години от канонизирането на Паисий и 290 години от раждането на Паисий. Във връзка с юбилеите полето на паисиезнанието беше основно раздвижено, инициираха се форуми, издадоха

се преписи и монографии, организираха се чествания. В голяма част от тези събития докторантката взе лично участие, а трудът ѝ синтезира всички нови научни идеи, които юбилеите произведоха.

Трябва да отбележим, че в юбилейната ситуация, а и извън нея, за Паисий се разсъждава и пише трудно. Паисиезнанието е един от най-старите дялове на науката за Възраждането, натрупаният корпус от изследвания е огромен, а спектърът на паисиеведските търсения е изключително широк. Да се открие нова ниша в паисиезнанието днес е едно предизвикателство, с което по мое мнение докторантката се справя успешно.

Първата глава на работата е насочена към формирането на основните представи за Паисий Хилендарски, доминиращи в паисиезнанието вече повече от век. Докторантката търси зараждането на тези представи, попълването им с основен смисъл, сложната им еволюция и процесът на сглобяването им в класическата фигура на историографа и литератора Паисий, осъществено в първата половина на двадесети век. Обект на изследването са трудовете на четирима „класически“ паисиеведи - Марин Дринов, Иван Шишманов, Боян Пенев и Михаил Арnaudов. Разглежданите текстове са подложени на фина критическа дисекция - открити са мотиви, теми, образи. Всеки от изброените автори е представен в пълнотата на всичко, писано за Паисий, но и в концептуалното открояване на основното, на новото и трайно присъстващото в тяхната интерпретация. Така в дисертацията се изграждат Дриновият, Шишмановият, Боян Пеневият и Арnaudовият Паисиеви образи, които са разгледани в тяхната последователна поява, но и в идейното наслагване помежду им. За дисертантката появата на „класическия“ образ на Паисий Хилендарски в научната литература е процес, в който се съпоставят и противоборстват концепции, в който се сменат парадигми и в който се моделира единството на една литературно-критическа фигура, каквато е Паисиевата към средата на миналия век.

Важен момент в подхода на Стойчева е търсенето на интерференцията между научните представи на четиримата автори, сложната тъкан на взаимството между тях. Това взаимство е разгадано както на нивото на голямата фигура, така и в дребните детайли, носещи информация за средата, за биографичните моменти, за импулсите на писане и четене на „Историята” и за родното и лобното място на атонския монах.

Първа глава постига нещо много важно и иновационно в познанието за Паисий Хилендарски - тя очертава развитието на паисиезнанието през призмата на изграждане на образа на Паисий. Така от Дринов до Арnaudов се открива потока на обогатяване с емпирия, но и на уширяване на обхвата от паисиеведски теми и оптики на четене на „История славянобългарска”, на Паисиевото време, на неговия европейски и вътрешнобългарски контекст. Всички тези аспекти дават представа за научното съзнание, което е интерпретирало Паисий Хилендарски и „История славянобългарска” в класическата епоха на паисиезнанието. Ще подчертая, че разглежданата първа глава на дисертационния труд успешно изпълнява ролята си да изяви познанията на дисертантката върху едни от най-значимите изследвания на паисиезнанието, както и формирането на професионален поглед върху процесите процесите на научно натрупване и моделиране на образа на Паисий. Същевременно тази глава е приносна именно с паралелното разглеждане на трудовете на „бащите” на паисиезнанието

Втората глава на работата концентрира внимание върху два пункта, изявяващи оптиката на популярното съзнание - въпросите за родното място и за мястото, на което Паисий е погребан. Тези въпроси имат своята актуалност още в зората на паисиезнанието и това ги прави подходящи за наблюдение върху интерференцията между научно и популярно съзнание. Докторантката избира интересен подстъп към тях - чрез просопографията, която предлага, изброявайки и описвайки събраните биографични данни на 25 лица, носещи името Паисий. Този списък подпомага установяването на

идеята за сложна съотнесеност между епоха, личност и географско място, която идея е водеща във втората глава. Стойчева провежда нетипично и приносно за литературната история изследване - чрез теренни изследвания, интервюта, анкети, проведени телефонни разговори и електронна кореспонденция. В резултат на нейната работа тя успява да систематизира данните за 6 версии за родното място и 11 версии за мястото на погребване на Паисий. Трябва да бъде посочено, че подобна систематизация за прави за пръв път в паисиезнанието. Версиите са подредени по азбучен ред и съдържат множество факти, в чието изричане се преплитат гласовете на известни изследователи, краеведи, музейни работници, иманяри, любители на старината и частни лица, претендиращи за родствена връзка с Паисий. Дисертантката се предпазва от предпочитание към някои от версиите, нейната главна цел е да фиксира и опише полетата на популярното съзнание и преплитането между тях. Събирането и систематизирането на огромен фактологичен материал е основният принос на тази част на дисертацията. Специално внимание искам да обърна върху щастливото откритие на приписката на Спахи Тудор, за която се съобщава за първи път, като всъщност чрец нея се дава информация за неизвестен до този момент препис на „История славянобългарска”. Като принос искам да отбележа и публикуването на шест родословни дървета на рода на Паисий, част от които се публикуват за първи път.

V. Заключение.

Предложеният ми за становище дисертационен труд на докторант Елисавета Стойчева е посветен на значима за съвременната наука тема. Той съдържа важни приноси, които обогатяват и привдигват напред паисиезнанието и могат да бъдат добра основа за бъдещи проучвания - както от дисертантката, така и от други изследователи.

Имайки предвид посоченото, предлагам на уважаемото научни жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Елисавета Веселинова Стойчева.

20.06.2016

доц. д-р Елена Тачева